

ANGELICA COBZARU

**PRINCIPIILE
DREPTULUI EUROPEAN
AL MEDIULUI**

Universul Juridic

București

-2012-

Editat de **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Copyright © 2012, **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin

S.C. Universul Juridic S.R.L.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al
S.C. Universul Juridic S.R.L.

**NICIUN EXEMPLAR DIN PREZENTUL TIRAJ NU VA FI
COMERCIALIZAT DECÂT ÎNSOTIT DE SEMNĂTURA ȘI
ȘTAMPILA EDITORULUI, APLICATE PE INTERIORUL
ULTIMEI COPERTE.**

**Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
COBZARU, ANGELICA**

Principiile dreptului european al mediului /

Angelica Cobzaru. - București : Universul Juridic, 2012

Bibliogr.

ISBN 978-973-127-814-8

349.6(4)

REDACTIE: tel./fax: **021.314.93.13**
tel.: **0731.121.218**
e-mail: **redactie@universuljuridic.ro**

DEPARTAMENTUL telefon: **021.314.93.15; 0726.990.184**

DISTRIBUȚIE: tel./fax: **021.314.93.16**
e-mail: **distributie@universuljuridic.ro**

www.universuljuridic.ro

**COMENZI ON-LINE,
CU REDUCERI DE PÂNĂ LA 15%**

Prefață

Parcurgem o etapă în care mediul și societatea în ansamblul său se confruntă cu fenomene ecologice distructive care impun soluții cât mai rapide și mai eficiente. Încălzirea globală, schimbările climaterice, poluarea aerului, a apei, a solului și subsolului, invazia organismelor modificate genetic, scăderea drastică a biodiversității, sunt doar câteva dintre cele mai acute probleme care trebuie ținute în frâu prin măsuri de protecție, conservare și ameliorare a mediului.

În lucrarea intitulată **„Principiile dreptului european al mediului”** a fost supusă unei analize atente evoluția principiilor de drept al mediului la nivelul Uniunii Europene. Demersul a presupus o trecere în revistă a noțiunii de principiu de la nivelul general (al dreptului în ansamblul său) la cel particular (al dreptului european al mediului).

Cronologic vorbind, preocupările pentru crearea unui drept și a unei științe de drept al mediului nu sunt plasate într-o perioadă prea îndepărtată. Este vorba de deceniul șase al secolului trecut când au apărut premisele formării dreptului mediului ca știință juridică de sine stătătoare. Ceea ce a determinat aducerea în prim planul preocupărilor Guvernelor lumii a domeniului ecologic a fost „criza ecologică” care s-a instalat treptat și s-a resimțit pe deplin în jurul anilor ‘60 – ‘70.

Bazele politicii globale de mediu au fost puse de cele două întâlniri care au avut loc la nivel internațional, și anume, Conferința de la Stockholm (1972) și Conferința de la Rio de Janeiro (1992). Ecoul pe care l-au avut cele două evenimente de mediu s-a concretizat în crearea la nivelul statelor lumii a unui fascicol de reglementări juridice specifice problemelor ambientale. În timp, numărul mare de reglementări apărute în domeniul ecologic au determinat conturarea principiilor de drept al mediului, care au evoluat de la stadiul de idei generale exprimate în cadrul programelor de acțiune la adevărate principii de drept.

Întreaga lucrare își polarizează conținutul în jurul noțiunii de *principiu de drept*, prezentată exhaustiv, de la origine și până în etapa pe care o parcurgem. Evoluția principiilor de drept al mediului a cunoscut mai multe etape succesive pentru ca în final, o parte dintre acestea, să fie consacrate de legiuitor în actele normative care stabilesc obiectivele politicii de protecție a mediului la nivelul fiecărui stat.

Problematica de drept al mediului a devenit o sursă reală de cercetare care a dat posibilitatea, celor care au dorit, să o înțeleagă și să o descopere în procesul dinamic de formare și aprofundare.

Tratatul de la Lisabona, intrat în vigoare la data de 1 decembrie 2009, este un exemplu cert de dinamism și de sporire a preocupărilor în domeniul ecologic. Tratatul modifică o parte dintre prevederile Tratatelor prin care s-a înființat Uniunea Europeană, tocmai pentru că problemele de mediu și valențele lor presupun abordări noi, la vremuri noi.

Angelica Cobzaru

CAPITOLUL I

NOȚIUNEA DE „PRINCIPIU” ÎN DREPT

- I.1. Noțiunea de „principiu” în general
  - I.1.1. Originea principiilor de drept
  - I.1.2. Noțiunea de „principiu” la nivel doctrinar
  - I.1.3. Delimitarea principiilor de drept
- I.2. Noțiunea de „principiu” în dreptul intern
- I.3. Noțiunea de „principiu” în dreptul Uniunii Europene
- I.4. Noțiunea de „principiu” în dreptul internațional

I.1. NOȚIUNEA DE „PRINCIPIU” ÎN GENERAL

I.1.1. Originea principiilor dreptului

„Nimeni nu știe de unde vin legile; ele sunt veșnice”, scria Sofocle în *Antigona*¹, ceea ce denotă că din cele mai îndepărtate timpuri jurisconsultii, filosofii și înțelepții au fost preocupați să își explice originea și necesitatea existenței dreptului și a principiilor de drept.

Începând cu Savigny și cu Puchta, întemeietorii ai școlii istorice a dreptului, începe o nouă etapă a întrebărilor privitoare la originea dreptului și a principiilor sale. După ce Kant demonstrează că rațiunea nu conține norme, Școala istorică a dreptului prezintă dreptul și principiile ca fiind produse ale conștiinței colective, ale spiritului popular.

Mai târziu, Stammler neagă autoritatea oricărui principiu juridic, considerând conținutul dreptului ca fiind special și particular după timp și loc; în opinia sa dreptul ar fi un „concept cultural” care este în

---

¹ „Antigona” este una dintre operele celebre scrisă de Sofocle în care personajul principal este Antigona, fiica regelui Oedip, care sfidează legile rigide ale autorității timpului în care trăiește. Antigona se sacrifică pentru legi care nu sunt scrise pe hârtie, ci în de permanența conștiinței umane.

strânsă corelație cu obiceiurile, tradițiile fiecărui stat și deci a fiecărui sistem juridic în parte.

Indiferent de opiniile care s-au formulat în legătură cu originea principiilor generale de drept, există totuși un punct comun, de la care toate acestea au plecat. Este vorba de faptul că justificarea fundamentului dreptului și a principiilor sale s-a făcut plecând de la considerarea dreptului ca instrument al asigurării libertății și egalității oamenilor în raporturile dintre ei sau în raporturile lor cu statul, independent de variațiile istorice în care s-au configurat instrumentele juridice de garantare și de realizare practică a libertății și a egalității.

Căutarea și explicarea originii principiilor dreptului a făcut obiectul preocupărilor timpurii a școlilor și curentelor de gândire juridică, precum și a doctrinarilor.

În evoluția sistemului juridic au fost propuse mai multe variante și „seturi” de principii, cu observația că unele dintre acestea explicitează valori, iar altele au o importantă funcție practică. Astfel, în dreptul roman, cele mai cunoscute principii care s-au reținut de-a lungul epocilor s-au exprimat sub forma unor adagii latine, cu valoare universală:¹

- *Nemo consetur ignorare legem* (Nimeni nu are voie să nu cunoască legea);

- *Justitia est constans et perpetua voluntas jus suum cuique tribuere* (Justiția este voința statornică și neschimbătoare de a da fiecăruia ce i se cuvine);

- *Nemo judex in causa sua* (Nimeni nu este judecător în propriul proces);

- *Nemo praesumitur malus nisi prolectur* (Nimeni nu poate fi socotit vinovat dacă nu i se dovedește vinovăția);

- *Audiatur et altera pars* (Ascultă și partea adversă într-un proces).

Din perspectiva contemporană, filosofică, politică, socială, care are în vedere corelația dintre stat și drept, pot fi reținute ca principii ale statului de drept următoarele:²

---

¹ I. Cetrechi, I. Craiovan, *Introducere în teoria generală a dreptului*, București, Ed. ALL, 1998, p. 32 și urm.; Hanga Vladimir, *Adagii juridice românești*, București, Ed. Lumina Lex, 2007, p. 61 și urm.

² I. Ceterchi, I. Craiovan, *op. cit.*, p. 169.

- Statul de drept este considerat o replică socială împotriva abuzului de putere;
- Statul de drept se caracterizează prin pluralism politic, competiție politică, libertatea opoziției;
- Statul de drept presupune democratismul puterii, alegeri libere, vot universal, secret și direct;
- Statul de drept presupune respectarea unei anumite ordini de drept, în care Constituția este legea supremă, iar ordinea de drept se realizează prin respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului;
- Statul de drept presupune separația puterilor în stat, limitarea puterilor, independența judecătorilor și accesul liber la justiție;
- Statul de drept presupune guvernarea în numele majorității cu respectarea drepturilor minorității și egalitatea în fața legii;
- Statul de drept garantează libertatea economiei de piață, a vieții private și a egalității șanselor;
- Statul de drept recunoaște libertatea presei, a mass-mediei, a dreptului de asociere și a existenței;
- Statul de drept presupune, în esență, respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, ca un corolar al tuturor trăsăturilor mai sus amintite.

Principiile de drept sunt extrase din dispozițiile constituționale sau sunt deduse pe cale de interpretare. Prezentarea principiilor este rezultatul cercetării științifice și răspunde unor necesități care se impun în mod esențial legiuitorului.

În opinia reputatului profesor Nicolae Popa se rețin și se analizează următoarele principii ale dreptului:¹

- principiul asigurării bazelor legale de funcționare a statului;
- principiul libertății și egalității;
- principiul responsabilității;
- principiul echității și justiției.

a) Principiul asigurării bazelor legale de funcționare a statului

Conform acestui principiu, statul funcționează având la bază respectul față de o ordine juridică prestabilită prin știința dreptului, cu

---

¹ Nicolae Popa, *Teoria generală a dreptului*, Ed. Actami, București, 1997, p. 120–130.

rolul de a orienta comportamentele umane în conformitate cu standardele societății. În cazul în care ordinea juridică și socială este încălcată, statul este singurul care poate folosi forța coercitivă în vederea restabilirii ordinii de drept.

b) Principiul libertății și egalității

Ca fundamente ale vieții sociale, libertatea și egalitatea sunt și principii ale dreptului. Într-o societate nu poate exista egalitate decât între oameni liberi și nici libertate decât între oameni a căror egalitate este consfințită juridic. Principiul general al libertății îl regăsim în ramurile dreptului fie sub forma libertăților generale, fie sub forma libertăților individuale.

c) Principiul responsabilității

Ca fenomen social ce exprimă un act de angajare a individului care își asumă consecințele acțiunii sale sociale și care este apreciat în funcție de gradul și de conținutul procesului de transpunere conștientă în practică a prevederilor normelor sociale, principiul responsabilității este și o dimensiune a dreptului. Pe lângă răspunderea juridică, responsabilitatea joacă un rol important în păstrarea ordinii de drept într-o societate.

d) Principiul echității și justiției

Acest principiu aduce în prim plan problema existenței unor prescripții fundamentale, desprinse din rațiune sau dintr-o ordine supraindividuală, al căror scop este acela de a da siguranță vieții sociale.

Cuvântul „echitate” provine din latinescul *aequitas*, având la origine sensul de „potrivire”, „dreptate”, „cumpătare”, „nepărtinire”.

La greci, termenul „epieieia”, echivalentul latinescului „*aequitas*”, folosit în scrierile sale de către Aristotel, avea mai mult valoarea unei justiții sociale, al cărui scop era acela de a îndrepta legea acolo unde aceasta era deficitară din cauza caracterului său universal.

La romani, cuvântul *aequitas* avea un sens foarte apropiat de vocabula „drept”. La Cicero „*aequitas*” se confundă cu *ius civile* însemnând „dreptul egal pentru toți cetățenii”. Un alt jurisconsult al Romei, Celsius, definea dreptul ca fiind „arta binelui și a echității” (*ars boni et aequi*). Acțiunea principiului echității privește atât activitatea legiuitorului, cât și activitatea de interpretare și de aplicare a dreptului.

În concepția lui Platon, justiția se realizează prin îndeplinirea de către fiecare clasă socială a ceea ce îi era destinat prin naștere – să conducă, să muncească, să se lupte, să se supună fără proteste etc.

Aristotel concepe justiția fie sub formă comutativă, fie sub formă distributivă. Justiția comutativă privește raporturile dintre particulari, iar acesteia îi corespund egalitatea și stabilirea unei reciprocități precum și justiția distributivă, care are în vedere raporturile dintre colectivitate și individ, adresându-se autorității care fixează compensația ce trebuie oferită.

Principiile dreptului sunt supuse unui proces de transformare în ritmul evoluțiilor pe care le suferă societatea. Remarcabilă este afirmația profesorului Eugeniu Speranția care consideră că „dacă dreptul apare ca un total de norme sociale obligatorii, unitatea acestei totalități este datorită consecvenței tuturor normelor față de un număr minim de principii fundamentale, ele însele prezentând un maximum de afinitate logică între ele.”¹.

1.1.2. Noțiunea de „principiu” la nivel doctrinar

„Principiile de drept sunt acele idei conducătoare ale conținutului tuturor normelor juridice. Ele au atât un rol constructiv cât și un rol valorizator pentru sistemul de drept, în sensul că ele cuprind cerințele obiective ale societății, cerințe cu manifestări specifice în procesul de constituire a dreptului și în procesul de realizare a sa”².

Conceptul de principiu într-o știință, fie ea economică, juridică sau tehnică, evidențiază un enunț unanim acceptat, folosit ca bază a raționamentelor în domeniul dat. Principiul este o regulă elementară și reper de conduită în activitatea de cercetare a unui domeniu de cercetare.

Deși conceptul de principiu cunoaște diverse forme de exprimare și realizare, în doctrină se consideră ca fiind un element de stabilitate în jurul căruia se construiesc alte concepte și categorii ale științei respective. În cadrul științelor juridice, mai ales în dreptul roman, aceste principii au fost consacrate în norme de conduită de maximă generalitate, egale pentru toți subiecții de drept, denumite maxime și expresii latine.

---

¹ Eugeniu Speranția, *Principii fundamentale de filosofie juridică*, Cluj, 1936, p. 8.

² Nicolae Popa, *op. cit.*, p. 112.

Principiile de drept al mediului, în unitatea lor sistemică, exprimă recunoașterea urgențelor de mediu, a necesității asigurării echilibrului ecologic și a dezvoltării durabile atât pentru prezent, cât și pentru generațiile viitoare.

Inițial principiile au fost formulate fie în doctrina juridică, fie la nivelul Convențiilor Internaționale, ceea ce a dus la constatarea certitudinii că, în legislațiile naționale, aproape toate principiile de mediu au fost preluate (încorporate).

Rolul constructiv al principiilor dreptului este subliniat în relația specifică momentului creării dreptului. Acest moment este marcat atât de influența tradiției cât și de cea a inovației.

Din această perspectivă, *principiile generale ale unui sistem* reprezintă „ansamblul propozițiilor directoare cărora le sunt subordonate atât structura cât și dezvoltarea sistemului”¹.

Principiile dreptului sunt acele idei generale, postulate călăuzitoare sau precepte directoare care orientează elaborarea și aplicarea normelor juridice într-o ramură de drept sau la nivelul întregului sistem de drept. Ele au forța și semnificația unor norme superioare, generale ce pot fi formulate în textele actelor normative, de regulă în Constituții, sau dacă nu sunt formulate expres, sunt deduse pe baza valorilor sociale promovate.

Cuvântul principiu vine de la latinescul *principium*, care are înțelesul de „început”, „obârșie” și de „element fundamental”. Deci, un principiu este un început în plan ideal sau o sursă de acțiune.

În filosofie, noțiunea de *principiu* are două accepțiuni: una *metafizică* – ca origini prime din care au provenit și s-au dezvoltat lucrurile și una *epistemologică și etică* – ca supoziții fundamentale ale gândirii, cunoașterii și acțiunii.

Însă, pentru mulți cercetători ai domeniului, perspectiva metafizică a principiilor nu este deloc realistă, dat fiind faptul că principiile generale ale dreptului au legătură cu acele cazuri concrete, întrucât rezumă fie aprecierile individuale ale relațiilor juridice, fie elementele lor de drept, sub forma unor definiții.

---

¹ H. Buche, *La nature des principes generaux du droit*, Revue de Droit International et de Droit Comparé, nr. 2, 1962, p. 56.